

סא"ל הרב חיים וייסברג

פסיפס

דתות ועדות בצה"ל

סא"ל הרב חיים וייסברג

צה"ל – הוצאת "מערכות"

משרד הביטחון הוצאה לאור

Mosaic

Religions and Committees in the IDF

Chaim weissberg

עריכת לשון: ד"ר שרה ברנד, אלעד ברנד

עריכת ליטוש: עדי לרנר

עיצוב ועימוד: עקיבא פרידמן

צילומי שערים:

עמודים 22-23: מתחם קבר הנביא שועיב (צילום: רביע באשא)

עמודים 208-109: מסגד בג'לז'וליה (צילום: רביע באשא)

עמודים 230-231: בית הכנסת הקראי המרכזי ע"ש ענן הנשיא ברמלה

עמודים 282-283: תפילת שומרונים בהר גריזים (צילום אורי אורחוני)

עמודים 336-337: הפטריארך תיאופילוס השלישי (צילום אורי אורחוני)

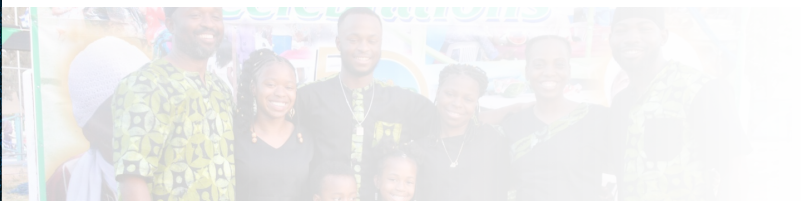
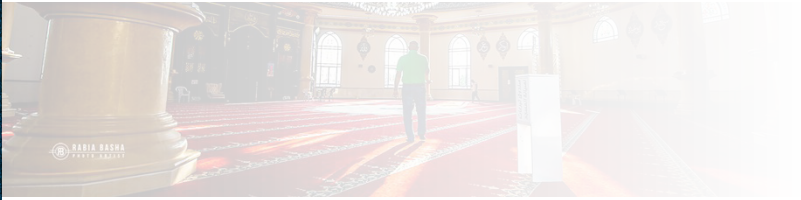
עמודים 382-383: חג הפסח המלכותי (צילום: אתר קהילת העבריים)

© כל הזכויות שמורות למדינת ישראל - משרד הביטחון. ראה אור בישראל, ה'תשפ"ב - 2022

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני (לרבות צילום, הקלטה, אינטרנט ודואר אלקטרוני), כל חלק שהוא מן החומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט, אלא ברשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

Printed in Israel

תוכן העניינים

תוכן עניינים

מבואות

17.....הקדמה 19.....פתח דבר

דרוזים

39.....תפוצת הדת הדרוזית
39.....הדת הדרוזית
40.....מצוות יסוד
42.....ההנהגה הדתית
42.....מנהיגות דתית
43.....מִנְפֶּק טריף
43.....ח'לוה - בית התפילה
45.....איסורים, הלכות ומצוות

אורח חיים ומנהגים

48.....הופעה ולבוש
49.....אירוסין ונישואין

פתיחה

24.....מקור השם דרוזים
25.....האוכלוסייה הדרוזית
25.....הדגל הדרוזי
26.....הדרוזים בארץ ישראל
27.....תחילתה של ברית הדמים
הכרה בעדה הדרוזית
32.....עדה דתית רשמית
33.....הדמוגרפיה של היישוב הדרוזי בישראל

הדת הדרוזית

36.....מוצא הדת הדרוזית

74.....	מע'אר
75.....	ראמה
75.....	סאג'ור
76.....	בית ג'אן
76.....	יאנוח ג'ת
77.....	כסרא-סמיע
77.....	כפר יאסיף
78.....	ירכא
78.....	ג'וליס
79.....	עין אל-אסד
79.....	פקיעין
80.....	חורפיש
81.....	אברסנאן
81.....	מג'דל שמס
82.....	מסעדה
82.....	בוקעאטא
83.....	עין קניא

מוקדי עניין

86.....	דאלית אל-כרמל
86.....	עוספיה
87.....	שפרעם
87.....	מע'אר ראמה
88.....	סאג'ור
88.....	בית ג'אן
88.....	יאנוח - ג'ת
89.....	כסרא-סמיע
90.....	ג'וליס
90.....	פקיעין
92.....	חורפיש
93.....	מסעדה ובוקעתה

49.....	אירוסין וחתימה על חוזה הנישואין
50.....	טקס הנישואין
50.....	פרידה וגירושין
51.....	מנהגי אבל וקבורה
51.....	ימי האבל
52.....	בית עלמין צבאי לחיילים הדרוזים

חגים ומועדים

54.....	חג הנביא שַׁעִיב
55.....	חג הנביא סבלאן
55.....	חג הנביא אל-ח'דר
55.....	חג הנביא אליעפורי
56.....	חג אברעבדאללה
57.....	חג הקורבן - עיד אל-אדחא
58.....	יום שבתון

דרוזים בצה"ל

60.....	דרוזים בצה"ל
62.....	קרב יאנוח
65.....	מלחמת סיני
65.....	מלחמת ששת הימים
66.....	סיירת 244
66.....	מלחמת יום הכיפורים
67.....	הקמת החטיבה הדרוזית
67.....	מלחמות לבנון הראשונה והשנייה
68.....	מול הפלסטינים
69.....	סגירת הגדוד

המרחב הכפרי

72.....	דאלית אל-כרמל
72.....	עוספיה
74.....	שפרעם

102.....פיתה דרוזית ביתית.
103.....באבא גנוג' - חציל קלוי עם טחינה
105.....סיניה
106.....לִבְנָה
107.....עלי גפן ממולאים

93.....עין קנייא

על טעם וריח

98.....מקלובה
98.....אופן ההכנה
100.....אורז דרוזי עשיר בתנור

מוסלמים

123.....חגים ומועדים

אורח חיים ומנהגים

126.....תזונה
126.....ברית מילה
126.....מאירוסין לנישואין
126.....טקס האירוסין
127.....פרידה וגירושין
128.....קבורה
128.....מנהגי אבלות

פתיחה

110.....האסלאם
110.....התפתחות האסלאם
111.....הפלגים באסלאם
111.....התפתחות הזרמים באסלאם
112.....המוסלמים בישראל
112.....בתי דין שרעיים

דת האסלאם

116.....עיקרי אמונה
122.....הצטרפות לדת האסלאם

צ'רקסים

135.....ההתיישבות הצ'רקסית
ההתיישבות הצ'רקסים
136.....במזרח התיכון
136.....השפה הצ'רקסית
137.....הדת הצ'רקסית
137.....דגל העם הצ'רקסי
138.....יום הדגל הצ'רקסי

פתיחה

132.....העם הצ'רקסי
132.....מקור השם
132.....מוצאם של הצ'רקסים
133.....ההיסטוריה הצ'רקסית
133.....תקופת הממלוכים
133.....מלחמת רוסיה-צ'רקסיה

המרחב הכפרי

- 156.....כפר כמא
 157.....בית שאמי
 157.....בית שוגן
 157.....בית חתוקאי
 158.....כיכר השער
 158.....כיכר סאוסארק'ה
 158.....כפר ריחאניה

הצ'רקסים בישראל

- 162.....הצ'רקסים בארץ ישראל
 162.....תמורות בחברה הצ'רקסית

מוקדי עניין

- 166.....המרכז למורשת הצ'רקסית
 167.....החוויה הצ'רקסית

על טעם וריח

- 170.....תחוז' (לחם מטוגן)
 171.....פידה (מאפה מתוק)
 172.....וּוץ' חלוז' (מאפה תרד)
 173.....חלג'וראן (עוגיית תמרים)
 174.....חלוז'
 175.....גבינה צ'רקסית

אורח חיים ומנהגים

- 140.....מאפייני התרבות הצ'רקסית
 140.....אדיגה חאבזה
 140.....תרבות האירוח
 140.....הלבוש הצ'רקסי
 141.....הריקוד האדיגי (הצ'רקסי)
 142.....נישואין

חגים ומועדים

- 146.....חגים ומועדים צ'רקסים
 146.....עיד אל-פיטר
 147.....חג הקורבן - עיד אל-אדחא
 148.....ראש השנה ההג'רית
 148.....יום ההולדת לנביא מוחמד
 148.....אל-אסראא ואל-מעראג'
 149.....ראש השנה הצ'רקסית
 149.....יום החוזרים למולדת
 149.....יום הזיכרון לרצח העם הצ'רקסי ולגירוש
 149.....הצ'רקסים ממולדתם

הצ'רקסים בצה"ל

- 152.....הצ'רקסים בצה"ל
 152.....פלוגת המיעוטים

בדואים

- 179.....הבדואים בנגב
 179.....תקופת המנדט הבריטי
 180.....מפגש יהודי-בדואי בתקופת המנדט
 180.....מלחמת העצמאות

פתיחה

- 178.....מוצא הבדואים
 178.....התקופה העות'מאנית
 178.....הבדואים בגליל

אורח חיים ומנהגים

202.....	האוהל
202.....	הכנסת אורחים
203.....	מקום האירוח
203.....	שתיית הקפה
204.....	הלבוש הבדואי
204.....	לבוש האישה
205.....	בתי דין שבטיים - המשפט הבדואי
205.....	נקמת דם
206.....	פוליגמיה בחברה הבדואית

המרחב הכפרי

208.....	יישובים בצפון
208.....	טובא-זנגריה
208.....	רומת אל-הייב
209.....	זרזיר
210.....	ואדי אל-חמאם
210.....	ערב א(ל)-נעים
211.....	בסמת טבעון
212.....	אבטין
212.....	מנשיה זבדה
213.....	כעביה-טבאש-חג'אג'רה
213.....	ביר אל-מכסור
214.....	בעינה-נג'ידאת
214.....	בעינה
214.....	נג'ידאת
214.....	בענה
215.....	סלאמה (הגליל)
215.....	שבלי - אם אלגנם
216.....	יישובים בדרום
216.....	רהט

181.....	הממשל הצבאי ואזור הסייג
182.....	הסדרת יישובם של הבדואים בישראל
182.....	מחלוקת הקרקעות
	החלטות ממשלה 3708 ו-2397 -
184.....	תוכניות חומש לפיתוח כלכלי
184.....	דמוגרפיה
185..	מאפיינים תרבותיים - בין צפון ודרום

חגים ומועדים

188.....	עיד אל-פיטר
189.....	חג הקורבן - עיד אל-אדח'א
190.....	ראש השנה הקג'רית
190.....	יום ההולדת לנביא מוחמד
191.....	אל-אסראא ואל-מעראג'
191.....	יום שיש'

הבדואים בצה"ל

194.....	שיח' סלמאן אל-הזיל
	שיח' עודה מנצור
194.....	אברמעמר- שבט אל-עזאזמה
194.....	פל"הייב
195.....	גדוד המיעוטים
195.....	התקרית בנשר
196.....	יחידת הגמלים
197.....	סיירת שקד
197.....	האבות המייסדים של הגששים
197.....	יחידת הגששים
198.....	בית הספר לגששים
198.....	יחידת הסיור המדברית
198.....	גדוד 585 - גדוד הסיור המדברי
199.....	אנדרטת הלוחם הבדואי
199.....	מגמות גיוס

222..... קסם המדבר

על טעם וריח

מנסף - אורז מתובל עם בשר,

224..... צנוברים ושקדים

226..... תבשיל חזה עוף ממולא

227..... מנזולה

228..... שולבטה

229..... פרגית ממולאת אורז ונענע

217..... כסייפה

217..... תל שבע

217..... ערערה בנגב

218..... שגב שלום

218..... חורה

218..... לקיה

מוקדי עניין

222..... המוזאון לתרבות הבדואים

היהודים הקראים

חגים ומועדים

246..... יום תרועה

246..... יום הכיפורים

246..... חג השבועות

246..... חג הסוכות

247..... שמיני עצרת

247..... ימי פורים

247..... חג המצות

248... ליל הסדר וקריאת ההגדה - הלל קטן

248..... צומות

249..... הערגה לירושלים ועלייה לרגל

אורח חיים ומנהגים

252..... לוח השנה הקראי

252..... עקרונות היהדות הקראית

252..... עקרונות האמונה הקראית

253..... יסודות היהדות הקראית

254..... פרשנות התורה

254..... פסיקה אישית

פתיחה

232..... הקראים

232..... ראשיתה של היהדות הקראית

232..... תור הזהב של הקהילה הקראית

234..... המאות ה'11-14

235..... המאות ה'16-17

235..... המאות ה'18-19

קהילה הקראית הלאומית

236..... ברוסיה במאה ה'19

237..... הקראים בתקופת השלטון הנאצי

238..... חיסול המרכז הקראי במצרים

239..... פרשת "עסק הביש"

241..... עליית הקראים לארץ ישראל

241..... הקראים בישראל

מועצת החכמים

241..... והמועצה הדתית הקראית

242..... עמותת היהדות הקראית העולמית

242..... מוסדות חינוך

243..... הקראים בצה"ל

262.....מרכז מורשת בני מקרא

יישובים

266.....מושב רנן

266.....מושב מצליח

267.....מושב בית עזרא

על טעם וריח

270.....עוגיות במילוי תמרים

272.....רע"ף עלה רע"ף

273.....קושארי (תבשיל עדשים וחומס)

275.....עלי גפן ממולאים בשר (וורענאב)

277.....בקלאווה

278.....בסבוסה

280.....פלאפל מצרי (טעמיה)

281.....פול מצרי

254.....השבת

255.....בית הכנסת הקראי

256.....טקס המילה

256.....טקס קריאת שם לנולדת

256.....תפילין ומזוזה

257.....ציצית

257.....כשרות

257.....בשר וחלב

257.....השחיטה הקראית

258.....הנישואין ודיני האישות

258.....ייחוס הצאצאים

259.....דיני אישות וטהרה

259.....טומאת יולדת

259.....קבורה ומנהגי אבלות

מוקדי עניין

262.....בית הכנסת הקראי ברמלה

שומרונים

292.....בסכנת כליה

יחס החכמים לשומרונים

293.....בימי הבית השני

294.....דמוגרפיה

294.....השומרונים בצה"ל

295.....ארבעה בתי אב

295.....א.ב. - חדשות השומרונים

295... כתבי יד שומרונים - אוסף פירקוביץ

אורח חיים ומנהגים

298.....לוח השנה השומרוני

284.....מקור השם

284.....מוצא עדת השומרונים

284.....ההסבר השומרוני

285.....הגרסה התנ"כית

287.....התקופה הפרסית

288.....התקופה ההלניסטית

288.....התקופה הרומית

289.....התפתחות הפזורה השומרונית

290.....האימפריה הביזנטית

291.....הכיבוש הערבי

291.....האימפריה העות'מאנית

313..... חג המצות.
 315..... הכנה לחג השבועות.
 315..... יום קהלה "יום הקהל".
 315..... מעמד הר סיני.
 316..... חג השבועות.
 316..... ראש החודש השביעי.
 317..... ימי הסליחות.
 317..... יום הכיפורים.
 318..... חג הסוכות.
 319..... העלייה לרגל בסוכות.
 319..... שמיני עצרת.
 319..... יום השבת.

מוקדי עניין

322..... אתר הר גריזים.
 323..... מצפה יוסף.
 323..... מוזאון השומרוני.
 324..... שכונת השומרוני בחולון.
 סירים בשכונות השומרוני בחולון
 324..... ובקריית לווה.

על טעם וריח

328..... מקרוני חום.
 329..... "מנזאלה" אורז עם חצילים ועוף.
 331..... קובה בורגול במילוי עוף וצנוברים.
 333..... סלט ירוק עם גרגירי רימונים.
 334..... לפתן פירות יבשים.
 335..... חצילים במיץ רימונים.

298..... לבוש מסורתי.
 299..... עיקרי האמונה השומרונית.
 300..... נוסח התורה השומרונית.
 300..... הכתב השומרוני.
 301..... ספר אבישע.
 301..... הכוהן הגדול בקהילה השומרונית.
 302..... תפקידיו של הכוהן הגדול.
 302..... בית הכנסת השומרוני.
 303..... ברית מילה.
 303..... בר מצווה "חתם תורה שומרוני".
 303..... חתונה.
 304..... ההסכמה.
 304..... אירוסין.
 304..... שבת פותחת.
 304..... טקס החתונה.
 305..... גירושין.
 305..... מנהגי אבלות.
 305..... בית העלמין השומרוני בהר גריזים.
 306..... המזווה.
 306..... טוטפות.
 306..... כשרות.
 306..... דיני שחיטה וכשרות.
 307..... דיני הטהרה.

חגים ומועדים

310..... זבח הפסח.
 313..... מצות וחמץ.

נוצרים

חגים ומועדים

356.....	יום ראשון
356.....	חג המולד
356.....	חג ראש השנה
356.....	חג הבשורה
356.....	חג הדקלים
357.....	יום חמישי הקדוש
357.....	יום שישי הטוב
357.....	שבת האור בכנסיית הקבר
358.....	חג הפסחא "החג הגדול"
358.....	חג העלייה לשמיים
358.....	חג השבועות
358.....	חג ההשתנות
358.....	חג תפארת הצלב
359.....	חג ההתגלות
359.....	חגים לכבוד קדושים

המרחב הכפרי

362.....	מעיליא
363.....	פסוטה
363.....	עילבון
364.....	ג'ש - גוש חלב
365.....	ראמה

מוקדי עניין

368.....	כנסיית הקבר
368.....	חדר הסעודה האחרונה
368.....	כנסיית המשיח (כנסיית עמנואל)

פתיחה

338.....	הנצרות
338.....	ראשית הנצרות
338.....	ציוני דרך בהתפתחות הכנסייה
340.....	התפלגות ראשונה
340.....	התפלגות שנייה
340.....	התפלגות שלישית
341.....	המאה ה-20
341.....	הנוצרים בישראל
341.....	נוצרים דוברי ערבית
342.....	מעמד הנוצרים בישראל
343.....	הנוצרים בצה"ל
343.....	ביקורי האפיפיורים בישראל

הדת הנוצרית

346.....	הפולחן הנוצרי
346.....	הכנסייה
346.....	התפילה בכנסייה
346.....	היררכיה ותפקידים בנצרות
346.....	עיקרי הדת הנוצרית
346.....	שבעת הסקרמנטים הקדושים של הנצרות
347.....	הקתולית והאורתודוקסית

זרמים בנצרות

352.....	נצרות קתולית
352.....	נצרות אורתודוקסית
353.....	נצרות פרוטסטנטית
353.....	הבדלים בין הכנסיות

375.....	בית פג'י.....	369.....	כנסיית סנטה אנה.....
375.....	הפטריארכיה הקופטית-אורתודוקסית.....	369.....	כנסיית אלכסנדר נייבסקי.....
376.....	עוטף ירושלים - אלעזריה.....	370.....	הפטריארכיה היוונית-קתולית.....
376.....	בית לחם - כנסיית המולד.....	370.....	עין כרם.....
	כנסיית גבריאלי -	371.....	הפטריארכיה הארמנית.....
377.....	כנסיית הבשורה היוונית.....	371.....	"ויה דולורוזה".....
377.....	מנזר סטלה מאריס.....	372.....	כנסיית דורמיציון.....
378.....	ירדנית וקאסר אליהוד.....	372.....	גת שמנים.....
379.....	הסירה מגינוסר.....	373.....	המנזר הפרנציסקני סן סלוואטורה.....
379.....	הר האושר.....	373.....	מנזר המצלבה.....
380.....	טבח'ה.....	374.....	הפטריארכיה היוונית-אורתודוקסית.....
381.....	כפר נחום.....	374.....	הפטריארכיה הלטינית (קתולית).....

קהילת העבריים

אורח חיים ומנהגים

392.....	זיקה דתית ומאפיינים.....
392.....	מנהיגות הקהילה.....
393.....	כהונה.....
394.....	מינויים קהילתיים.....
394.....	בגדי הקהילה.....
394.....	גילוח ותספורת.....
394.....	נעליים.....
394.....	כיסוי ראש.....
395.....	ציצית.....
395.....	סגנון חיים בריא.....
396.....	ברית מילה.....
396.....	נישואין.....
396.....	טקס הנישואין.....
397.....	טהרה וטומאה.....

פתיחה

384.....	הקמת הקהילה.....
	הסדרת מעמדם של
385.....	בני הקהילה בישראל.....
385.....	קיבוץ שומרי השלום.....
386.....	מוסדות הקהילה.....
386.....	תעסוקה.....
387.....	חינוך.....
387.....	פעילויות הווי קהילתיות.....
388.....	טקס חידוש הנדרים.....
388.....	קורס וטקס התבגרות.....
389.....	דמוגרפיה.....
389.....	הצטרפות לקהילה.....
389.....	שירות בצה"ל.....
390.....	מעמדם של בני הקהילה כיום.....

שבוע השִׁיבָה.....402

מוקדי עניין

מוקדי עניין.....404

סיורים בדגשים מיוחדים.....404

על טעם וריח

אורז מוקפץ עם ירקות.....406

חצילים מטוגנים.....407

טופו עם קרי וחלב קוקוס.....408

לחם תירס.....409

קציצת ירקות.....410

נספחים

מקורות תוכן.....413

גירושין.....397

מוות וקבורה.....397

חגים ומועדים

שבת ומועדים.....400

שבת.....400

חג פסח הזיכרון.....400

ראש השנה.....401

חג הפסח המלכותי.....401

יום הכיפורים.....401

חג סוכות.....401

חג השבועות.....401

שבתון זיכרון תרועה.....402

יום למוקירים.....402

שבוע האחדות.....402

הקדמה

"צבא ההגנה לישראל הוא צבאה של מדינת ישראל [...] מטרת צה"ל היא להגן על קיומה של מדינת ישראל ועל עצמאותה, ולסכל מאמצי אויב לשבש את אורח החיים התקין בה". כך נכתב בפסקת המבוא למסמך "רוח צה"ל", מסמך המהווה את המגדלור הערכי לכל חייל ומפקד המשרתים בצה"ל.

במטרה לאפשר לצה"ל לעמוד במשימתו, קבעה מדינת ישראל בחוק את החובה של כל נער ונערה המגיעים לגיל גיוס להתייצב ולשרת את המדינה. כפועל יוצא מתהליך המיון הנשען על יכולות, ולא על מוצא או השתייכות מגדרית או מגזרית, נוצר מפגש ראשוני בלתי אמצעי עם אוכלוסיות שונות ומגוונות אשר מרכיבות יחד את הפסיפס המרהיב של החברה הישראלית.

חשוב לזכור כי המפגש, על אף היותו הזדמנות ייחודית, מגיע לרוב על מצע של צמיחה מبدלת, משום שכל מתגייס ומתגייסת לצה"ל גדלו והתחנכו בהתאם למקובל בעדה ובציבור שממנו הגיעו. אף על פי כן, המפגש הצבאי יוצר את התשתית המאפשרת מפגש אישי ובלתי אמצעי בין עדות, זרמים ומגדרים. כפועל יוצא מהשירות המשמעותי המשותף, מתפוגגים מתחים ונוצרת לכידות ורעות בין המשרתים. צה"ל הוא המאחד והמלכד העיקרי בחברה הישראלית; אכן זהו איננו ייעודו אך זהו פועל יוצא - ישיר ואיכותי - המשרת את הביטחון הלאומי לא פחות מאת הביטחון הפיזי.

מעל לכל אלו מצוי המפקד, הנחשף למגוון העצום של החברה ורבדיה. חכמינו (על פי מדרש רבה) לימדונו כי "כשם שאין פרצופיהם דומים זה לזה כך אין דעתם דומה זו לזו". סגולתו של מנהיג - שהוא יודע להלך נגד רוחו של כל אחד ואחת, בהתאם לדתו, לאמונתו ולהשקפת עולמו.

על המפקד מוטלת החובה להכיר את פקודיו ואת הרקע שממנו הגיעו, תוך רגישות והבחנה בצורכיהם הייחודיים. ידיעותיו של המפקד בנושא זה עלולות להישען, לעיתים, על ידע דל

ועל חוויה אישית בלבד. הספר שלפנינו מאפשר לכל מפקד, בכל דרג, להכיר טוב יותר את המשרתים ביחידתו, הנמנים על העדות והדתות השונות בפסיפס הישראלי.

מתוקף פקודות צה"ל, הרבנות הצבאית אחראית לשירותי הדת לבני כלל הדתות והעדות המשרתים בצה"ל. רב אגף כוח האדם לשעבר, סא"ל הרב חיים וייסברג, קיבל על עצמו את המשימה לכתיבת ספר זה ולעריכתו. הספר עבר בחינה מעמיקה של אנשי דת ורוח, מכל העדות והדתות המופיעות בו. הרב וייסברג ביצע את המלאכה ביסודיות ובדייקנות, תוך שיתוף פעולה מיטבי בין חיל החינוך וחיל הרבנות הצבאית. הספר מציג את ההיסטוריה, את הרקע הדתי ואת התרבות של כל דת ועדה, את אורח החיים ואת הקשר של בני העדה לצה"ל ולמורשתו, ונוגע אף במנהגים ובמטכונים שהם חלק בלתי נפרד מסמלי התרבות העדתית.

הספר פותח צוהר לפסיפס הישראלי, ומאפשר למפקד לוודא קיום שיח מכובד ומכבד. חובתנו לשנן היטב את שלושת ערכי היסוד של צה"ל: הגנת המדינה, אזרחיה ותושביה; אהבת המולדת ונאמנות למדינה; וערך כבוד האדם. ערכים אלה הם היוצרים את אותו דבק מלכד ומאחד המאפשר לצה"ל ולמשרתים בו לעמוד במשימה, לנצח בכל מאבק ולשמור על קיומה של מדינת ישראל.

תא"ל צביקה פייראזון
קצין החינוך והנוער הראשי
(2020-2017)

תא"ל הרב איל קדוש
הרב הראשי לצה"ל

פתח דבר

בצה"ל על כלל יחידותיו, משרתים שכם אל שכם חיילים מרקע שונה המשתייכים לדתות ועדות שונות. יחד הם יוצרים רקמה אנושית ייחודית. זהו פסיפס מרהיב, המורכב מחלקים קטנים ומשמעותיים, כשלכל חלק בפסיפס יש מקום מיוחד משלו ובלעדיו יהיה הפסיפס חסר בשל צבעו ובשל ייחודו. השירות הצבאי המשותף והייחודי, יוצר את התשתית למפגש הראשוני ולהיכרות של כל חלקי הפסיפס הישראלי.

ההיכרות האישית ובניית האמון ההדדי בין המפקד וחייליו אינה נבנית רק בהכרת נתונים טכניים על אודותיו, אלא דווקא מתוך היכרות אישית של הרקע הדתי והתרבותי שבו צמח וגדל וממנו בא. הכרת תרבותו של האחר יוצרת רעות, שותפות ומחויבות, התומכות כולן במשימה הצבאית.

הספר פותח צוהר להיכרות עם הדתות והעדות השונות ומאפשר למידה ומפגש בלתי אמצעי עם העולם התרבותי-דתי העשיר שממנו הגיע החייל. ספר זה הוא כלי עזר למפקד בבניית נדבך אישי ומקצועי בקשר זה.

הספר נכתב על-פי חלוקה לדתות והעדות השונות, כל פרק עוסק במספר נושאים על-פי הסדר הבא: היסטוריה והרקע הדתי, אורח החיים והמנהגים, חגים ומועדים, השירות בצה"ל, המרחב הכפרי, מוקדי עניין ועל טעם ועל ריח.

חלקים אלו מאפשרים הצצה להיסטוריה המרתקת, לרקע הדתי והחברתי, להיכרות מעמיקה עם אורח החיים והמנהגים הייחודיים והמיוחדים; ללמידה של מורשת הקרב שדרכה ניתן להבין את משמעותם של המילים "ברית־דמים"; למפגש אישי עם היישובים והדברים הייחודיים שבמקום, להכיר את מוקדי העניין שבכל יישוב היוצר את ההזדמנות לסיוור, מפגש ושיח ולבסוף להיפגש עם האוכל העדתי, המרכיב גם הוא את העולם התרבותי הבנוי מרבדים שונים ומגוונים.

בכתיבת הספר נעזרתי במקורות רבים. כל פרק עבר ביקורת תוכנית של מומחי תוכן אשר הגיהו, האירו והעירו על־מנת שתוכן הספר יהיה נכון ומדויק. אלמלא עזרתם ורוחב ליבם לא היה יוצא ספר זה לאור, ועל כך תודתי והערכתי.

רשימת מומחי התוכן שאישרו את הכתוב על-פי סדר הפרקים בספר:

דרוזים: שיח' פרופסור פאדל מנסור, מנכבדי העדה; ד"ר ג'בר אבו רוכן, חוקר, מרצה ומדריך; מנסור מועדי, דוקטורנט להיסטוריה באוניברסיטת חיפה; שיח' קאסם באדר, מנכבדי העדה, מכהן כיום כנשיא המועצה העולמית לשלום.

צ'רקסים: דוד שוגן, היועץ האקדמי של המוזאון הצ'רקסי, לשעבר מנהל המרכז למורשת הצ'רקסית בכפר כמא.

בדואים: פרופסור ערף אבררביעה, ראש המחלקה למזרח־התיכון לשעבר באוניברסיטת בן־גוריון; פרופסור עליאן אליקרינאוי, פרופסור במחלקה לעבודה סוציאלית באוניברסיטת בן־גוריון, נשיא מכללת אחווה וראש המכון לחקר העדה הבדואית לשעבר; יאיר מעיין, מנכ"ל הרשות לפיתוח והתיישבות הבדואים בנגב; צוות מוזאון ג'ו אלון למורשת הבדואים; אברהם אברכך, מורה דרך.

היהודים הקראים: הרב ד"ר משה פירוז, הרב הראשי לעדה הקראית; שלמה גבר, מנכ"ל עמותת היהדות הקראית העולמית.

שומרונים: בנימים צדקה, ראש "מכון א.ב. ללימודי השומרונות" ועורך העיתון "א.ב. חדשות השומרונים"; גיא יהושע; אסף כהן, כוהן העדה השומרנית בחולון.

נוצרים: יסכה הרני, מומחית לנצרות וצליינות, חוקרת, מרצה ומורת דרך; האב ד"ר אליאס דאו, נשיא בית הדין הכנסייתי לערעורים, משפטן, וסגן הארכיבישוף לענייני בתי הספר של הכנסייה היוונית קתולית, עמית הוראה בפקולטה למשפטים באוניברסיטת חיפה.

קהילת העבריים: יהויכין בן־ישראל, נציג קהילת העבריים דימונה.

מחלקת היסטוריה בצה"ל בפיקודו של אל"ם (מיל') ד"ר יגאל אייל, על נכונותם וסיועם בבחינת הקבצים העוסקים בשירות בצה"ל ובמורשת הקרב.

...

תודות

לרב הצבאי הראשי לצה"ל, תא"ל איל קרים, ולקצין חינוך והנוער הראשי, תא"ל צביקה פייראזון, על תמיכתם בכתיבת ספר זה.

לחיילי מדור הרבנות ברבנות אכ"א: סמל (מיל') דוד בידני; סמל שניר חלק; רב"ט (מיל') איתמר כהן; סרן גיא זנאתי; רס"ן הרב שלומי חזות על העזרה באיסוף הראשוני והגולמי שהיווה מסד לספר זה. תודה מיוחדת לרנ"ג אורגי פנש על התמיכה, העידוד והעזרה הרבה.

לגרפיקאי עקיבא פרידמן מעצב הספר המוכשר, תודה והערכה רבה, על עבודה מקצועית ומדויקת בשעות לא שעות, על סבלנות ואורך רוח גם בשעות קשות ולחוצות.

לעורכי הלשון אלעד ברנד ולד"ר שרה ברנד על הייעוץ והעריכה הלשונית.

לכל הצלמים שנתנו אישור לשימוש בתמונותיהם. תודה מיוחדת לצלמים המוכשרים אורי אורחוף ורביע באשא, על עזרתם הרבה ועל תמונותיהם המקצועיות והיפות המעטרות את הספר.

לעורך 'מערכות' עדי לרנר על רעות ושותפות לאורך כל הדרך.

לילדיי היקרים והאהובים: אפרת, דביר, הודיה, איילה, אורי ומעיין על ההתעניינות, הדחיפה, הזמן והפנאי שאפשרו לי, על־מנת שאוכל להתמסר לכתיבת ספר זה ולאורלי אשתי היקרה ששלי שלה הוא.

בכל צילום בספר ניתן קרדיט לצלם. כל תמונה ללא כיתוב התפרסמה ללא מקור או נעלמה מעיניי.

סא"ל הרב חיים וייסברג
רב פיקוד המרכז